

יום	יום לחודש	יום משה"א	ליקוטי הלכות	ליקוטי מ"א	משנה ברורה	עלים לתרופה	שולחן ערוך
שבת	כ"ה	מט:	קנט	חזרה	תשל-לו	י,יא	
א	כ"ו	נ:	קס	ק"ב	תשל-לח	יב,יג	
ב	כ"ז	נז:	קסא	ק"ב	תשל-מ	יד,טו	
ג	כ"ח	נח:	קסב	ק"ג	תשמא-מב	א,א	
ד	כ"ט	נח:	קסג	ק"ג	תשמג-מד	ב,ג	
ה	ל'	נב:	קסד	ק"ד	תשמח-מו	ה,ה	
ו	ב'	נב:	קסה	חזרה	תשמו-מח	ו,ז	

בקרני אורה

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

350 | פרשת שמות | כ"ה טבת תשפ"ד

דבר המערכת

מי ישער את עומק גלות הכלל והפרט, את עומק החושך והמיררות הרוחנית בהם נתונים נפשות ישראל בכל אתר. אם מסתכלים בעין-בשר קשה לסבול ולחשוב על העתיד, אבל אמונים אנו על אמונת אומן המבוססת על יציאת מצרים שורש האמונה, ועלינו לשים לב בפרשיות אלו את הלימוד המופלא הנצחי החי והקיים שה' יתברך משמיע לנו הימנה.

עם ישראל היה במצרים בתכלית השפלות ברוחניות ובגשמיות, הדעת והמעשים ואפילו הדיבור והתפילה היו בגלות עצומה, הם השתמשו באנחות עלובות שבקעו מלבם תוך כדי עבודה קשה ומרה בחומר ובלבנים, ואעפ"כ הועילה הצעקה ושרבה כל מחיצות הברזל של גלות מצרים, הקשה שבגלויות. ללמדך, עד כמה "יקר גנוחי וקרעכץ של איש הישראלי" (ליקוטי מוהר"ן, ח) שמשלים כל החסרונות ומביא לשלמות הגאולות, ואף אם האנחה מעורבת ומטומטמת כל כך בהיותה שקועה במ"ט שערי טומאה.

השי"ת מבקש מאתנו לפי מדרגתנו, אם אנחנו כל כך מעורבים וחסרי לב, צריך לעשות לפי מצבנו אנו, ולהתאנח ולצעוק אפילו צעקה דלה ועלובה ביותר. אי אפשר לתאר עד כמה עצום כוחה של צעקה שכזו, והמשכיל בעת ההיא לא ידום, להתאנח ולצעוק, ביבשות או בהתלהבות, מכל הבא ליד ומכל מצב ומדרגה שהיא, לא לברור ולא לעצור בהעדר שלימות, כי בנפשנו הדבר.

גאולת מצרים צריכה להיות 'סמוכה לתפילה', היא ה'בכורה' עבורנו שבכוחה להוליד את כל שאר התפילות. נזכור: כשם ששם נתקבלו כל התפלות העלובות והביאו ישועה עצומה ונשגבה, כך גם אנו, מכל מקום, מכל מדרגה ומכל נפש, הכל כאשר לכל פועל גדולות ונצורות ו"כל תפילה ותפילה שכל אחד מתפלל, הוא בחינת איבר מהשכינה, שהם איברי המשכן, וכל התפילות, הצדיקים שבכל דור ודור מעלים אותם ובונים קומתה של השכינה מעט מעט, עד שישתלם שיעור קומתה, אז יבוא משיח" (ליקוטי מוהר"ן, ב).

העורכים

דעת קנ"ת מה חסרת

אבל רבי נתן רואה גם אותנו נתונים בגלות המרה והאיזמה הזאת, כאשר שגעון ההתרחבות בדירת חיי הארעי שולטת עלינו, וכה הם דבריו (שם, עבודת אלילים ג, ד): "זוה בחינת גודל העבדות של מצרים שהעבדו את בני ישראל בפרך, כי עיקר העבדות והמירות **סובלים רוב העולם, הרודפים אחר הממון, שהם עבדים לעצמם ומשעבדים עצמם בקושי וממררים חיי עצמם בעבודה קשה בחומר ובלבנים, שבונים לעצמן בניינים גדולים כמו פיתום ורעמסס כדי למרר חיי עצמם בהם, ובכל עבודה קשה בשדה, שהם נעים ונדים תמיד על פני השדה בדרכים רחוקים וסובלים מרירות השעבוד מאד מאד מה שהם בעצמם משעבדים בעצמם, שהוא בחינת גלות מצרים בכל אדם ובכל זמן".**

הצרה היא שהנתונים בעבדות זו אינם חשים כלל שהם עבדים מוכים ונמרטים על ידי אכזרים השולטים בהם. להיפך, נדמה להם שהם רחמנים על עצמם ועל בני ביתם. אבל כדאי שנדע שגם במצרים לא חשו בתחילה שהם נופלים לפח יקוש כאשר פרעה הסייתם להשתעבד לעבודה, הוא בא אליהם בפה רך, כמו שאמרנו חז"ל (פסטה יא), דיבר אליהם נופת צופים כי הנה יזכו עוד מעט לערים בניות ומפוארות, ובתום לבם נמשכו אחריו והפכו לעבדים משועבדים.

וזה מה שקורה גם כיום, כפי שרבי נתן (שם, הודאה ו, נז) מבאר בדרך עבודת ה' את האמור בפרשתנו שפרעה ומצרים העבדו את ישראל בפרך: "זוה 'ובכל עבודה בשדה' שהוא תאות ממון וטרדת הפרנסה, שמכריחו לצאת מאוהל תורה ומסיתו ומדיחו מלקבוע עתים לתורה על כל פנים. וזה 'את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך', ודרשו חז"ל 'בפה רך', שבתחילה נכנס עמו הבעל דבר בפה רך ומתלבש במצוות, ואומר לו: הלא אי אפשר לישב בבית המדרש כל היום וההכרח לצאת אל השדה לעסוק במלאכה ומשא ומתן, וכי אתה רוצה למות או להיות עני ומקבל?! עד שמשליכו בתוך עומק טיט היוון מרירת העצבות של הממון, עד שאפילו כשמרויח ממון אינו מספיק לו כל ימיו כי משתוקק בכל פעם יותר, וכל מה שמרבה נכסים מרבה דאגה, כי מסיתו לבנות פיתום ורעמסס שהם בניינים גדולים וגבוהים שבונים לעצמם".
המשך בעמוד ד'

הוא מביט בסיפוק על עצמו; לבו הרחום לא היה יכול להביט בדוחק בו מתגוררים בני ביתו ובדירה הצרה בה הם מצטופפים, ועל כן החליט לקחת הלוואה גדולה, ואף הוסיף לקבל על עצמו עול עבודה נוספת כדי לשלם אותה, העיקר שבני ביתו יגדלו מתוך רווחה והרחבת הדעת. נכון ששיעורי התורה פחתו והוא טרוד מאד, אבל מה לא עושים בשביל דירה מרווחת למשפחה.

זה נראה כל כך פשוט ומוכרח, 'כולם' אומרים כך. אבל כדאי שנדע שצדיקי אמת הסתכלו על כך כעל שגעון גמור. אדם חי כאן זמן קצוב שפורח ועובר מהרה, והוא טרוד ימים ושנים כדי לבסס ולבנות את דירתו, בהרגשה שהוא הולך לדור בה לפחות אלף שנה. התמורה והחילוף המר הזה, בה מוותר אדם על נצחיות תמורת דירה לשנים מספר, משוללת כל הגיון בעיני הצדיקים. וכך רואה זאת רבי נתן: "בוודאי אם יעמיק מחשבתו באמת בקביעות חיי עולם הבא ובמהירות פריחת העולם הזה העובר כצל עובר וכענן כלה, בודאי אין שגעון גדול מזה כשרוצה לבנות לעצמו בית על רגע קלה כזאת אשר מוכן לעבור מכאן בלי ספק חיש קל מהרה, כי מי שבונה ביתו בלא דעת ושוכח בהעולם הבא הוא בוודאי גרוע ממשוגע" (ליקוטי הלכות, מוזהר ד, ג).

השגעון הזה הפך אצלנו כל כך מובן ופשוט עד שאיננו יכולים להעלות על דעתנו את ההיפך, אנו לא חשים בגלות הנפש כאשר עולה בנו הצורך להתרחב עוד ועוד, אנחנו לא זועקים ומשוועים לה' שיפדנו מן המאסר האכזרי הזה. אדרבה, לפעמים מתפללים בחום שנזכה לבית רחב יותר, מבלי להבין את עומק מלכות השקר שהצר הצורך הנצחי הטמין לנו.

בפרשיות אלו אנו לומדים על מרירות גלות העבדות הנוראה שעברו על אבותינו במצרים, העבידו אותם בפרך ומררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים, והדברים מצטיירים אצלנו מילדות כעבודת חשוכה בה היו נתונים בני ישראל, כאשר הם עובדים יחפים רעבים וצמאים מוכים ונגנשים בסחיבת אבנים ככדות תחת השמש הקופחת.

פניני אור

אמרות מהירות מרביה"ק ותלמידיו

רבי מתתיהו כהן הי"ד לא היה הולך להתבודד בעיר, וכל תפלותיו והתבודדותיו היה עורך בציון רבני הקדוש, וכן רבי שמואל הורוויץ צ"ל בשהותו באומן נהג פן, בטוענו: "שדות יש לי גם בארץ ישראל", וכל זמן שאני באומן רצוני להשתטח בציון כפמה שיותר.

(שיח שרפי קודש)

לתגובות והערות 3323796@gmail.com ניתן לקבל את הגיליון באימייל מידי שבוע

הדל"נ 4:13 - נין החמה 6:38 - סוּזְק"ש 8:23
צאת השבת 5:27 - צאה"ש לר"ת 6:05

לצעוק הרבה הרבה!

ויהי כימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויצעקו ותעל שועתם

צריכין לצעוק הרבה הרבה מעומק הלב מאד מאד עד ירוחם מן השמים וישפיעו לו עצות טובות אמתיות, ו"צריך בכל פעם לחזור ולהתחיל לצעוק מאד מעומק הלב, וכן כל ימי חייו עד שיתתקן בשלימות. ועל כן כל גאולת מצרים היה על ידי צעקה הרבה, כמו שכתוב ונצעק אל ה' אליהו וירא את עניינו" (ליקוטי הלכות, מתנה ה).

ימי השובבים

ויהי כימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויצעקו ותעל שועתם

אם בכל ימות השנה צריכים לצעוק ולצעוק לה, הרי שבימי השובבים על אחת כמה וכמה. וכלשון מוהרנ"ת:

"זה בחינת שובבים" שבהם נוהגים הכשרים להתענות ולצעוק לה' יתברך בתפילות וסליחות, כי באלו הימים קורין בתורה בענין גלות מצרים וגאולתם שהיה על ידי צעקה, וכמו כן צריכין עתה בגלות הזה. וזהו 'שוב בני שובבים', שעיקר כל הצרות והגלויות, רחמנא ליצלן, הם על ידי חסרון הדעת, שזהו בחינת שובבים, שכל אחד הולך בעולם כמו משוגע ושובב ממש, כמו שנאמר 'וילך שובב בדרך לבו'. וכשיבין האדם בעצמו כל זאת איך הוא שובב ומשוגע ממש, כי הולך אחרי שרירות לבו ואינו מסתכל על תכליתו הנצחי, בוודאי יחוס על עצמו ויצעק הרבה לה' יתברך, ועל ידי זה יזכה לפי בחינתו להוליד המחין והדעת, שעל ידי זה עיקר הגאולה בכלל ובפרט, בכל אדם ובכל זמן" (ליקוטי הלכות, גילוח ח).

לפשוט את הגוף!

ויאמר אל תקרב הלם של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא

בפסוק זה טמון סוד גדול, של פשיטת הגוף החומרי הנמשך מעור הנחש, ולבישת גוף קדוש מגן עדן.

וכפי שגילה רבינו בליקוטי מוהר"ן (תניינא, סימן פג) את הדרך איך לזכות לזה; ללכת מדרגה לדרגה, עד שמגיע לפשוט את הגוף המצורע.

"ואז פושט גופו המצורע, שהוא ממשכא דחויא [= מעור הנחש], ולובש בגדי שבת, היינו גוף קדוש מגן עדן. כי המקום גורם, בבחינת 'של נעליך מעל רגלך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש', ועל שם הגוף הקדוש נקרא שבת, בבחינת 'הנה שבה כבשרו', שנרפא מצרעתו, ונתלבש בגוף קדוש מגן עדן, הנקרא בשר, בחינת בשר מבשרו".

שאלה:

ביארצייט של מוהרנ"ת, לפני כשבועיים, הייתי באחד המקומות של אנ"ש, ושם עורר אחד הדרשנים על כך שצריכים להיות 'איינגעבאקן אין רעבנ'ס הארץ' (אפוי בלב רבינו) כפי שאמר רבינו למוהרנ"ת, ולא להיות מאלו שבאים רק לחטוף שריים או לשמוע תורה.

ואף שהתעוררתי מזה מאד, ואני משתדל לעבוד על זה, אעפ"כ יש לי מזה חלישות הדעת גדול, כי אני מרגיש שעל אף שיש לי ב"ה קשר לרבינו ותורתו, אעפ"כ אני עדיין רחוק מאד מלהיות אפוי באמת בלבו, ולחיות עם התקשרות אמיתית ולוהטת.

אשמח אם תוכלו לכתוב כמה דברי חיזוק בזה.

תשובה:

אשריך שהתעוררת לבלי להסתפק בהתקרבות שהיה לך עד הנה לרבינו, ולעלות מדרגה לדרגה עד שתזכה להיות אפוי בלב. כך נאה וכן יאה, לעלות בכל פעם מדרגה לדרגה בהתקרבותו והתקשרותו לרבינו הקדוש.

אמנם, זאת יש לזכור ולידע:

על אף שישנם דרגות רבות בהתקרבות לצדיק, אך גם מי שרוחק מאד מלהיות אפוי בלב, גם הוא - אשרי לו ואשרי חלקו!

וכמו שאמר רבינו הקדוש בפירוש על אחד שהיה מקורב אליו מעט מאד: "הלא גם מי שנוגע בי אפילו באצבע קטנה אין לשער מעלתו. כי הלא זה האיש לא היה מקורב אליי כל כך כי אם מעט דמעט, כאשר אתם יודעים ומבינים, כי לא נסע אלי כלל, אף על פי כן הראיתם גדול השם טוב שהניח אחריו! והכל משובחים ומפארים אותו, שהיה זוכר את השם יתברך עד סוף הסתלקותו, ושאר שבחים נאים באמת שסיפרו עליו. כי אפילו מי שנוגע בי מעט, מה יקרה מעלתו לעולמי עד ולנצח נצחים" (חיי מוהר"ן, ש).

והרי אפילו מי שאין לו שום שייכות עם רבינו הקדוש בעצמו, רק שתומך באנשיו מעט דמעט - גם הוא אין לשער מעלתו. כי די לו בזה, כדי לזכות שיעסוק רבינו הקדוש בתיקונו. וכמו שמסופר באריכות בספר 'אבניה ברזל' שראה ר' חייקל נשמה שבאה לרבינו לבקש תיקון, נשמה של אופה 'וביקש מרבנו זכרונו לברכה: 'היות שאני היטבתי עם האנשים המקורבים שלכם למכור להם בזול לחם וחלה בשביל סעודת מלוה מלכה, ובכן אני מבקש מכם תיקון!'. ויען רבנו זכרונו לברכה ויאמר לו: 'יען שהיטבת עם אנשיי המקורבים אלי, אני אעסוק בתיקונך! ויעלם הנפטר" (אבניה ברזל).

לנגוע ברבינו אפילו באצבע קטנה...

ועל אחת כמה וכמה מי שמקורב לרבינו הקדוש בעצמו, ונקרא על שמו: "ברסלב חסיד" - בוודאי יזכה לתיקון נפלא על ידי רבינו הקדוש. וכמו שאמר רבינו הקדוש בעצמו: "אתם מאחר שאני הולך לפניכם אין לכם לחוש כלל. ומה אם הנשמות שלא הכירו אותי כלל הם מצפים על תיקונים שלי, מכל שכן אתם!" (חיי מוהר"ן, קצא).

ואפילו אם כל התקרבותו של האדם, הוא רק שנקרא בשם "ברסלב חסיד" - גם כן ראוי לו לשמוח עד מאד. ועל זה לבד, ראוי לסבול בזיונות.

"ואם קטן אתה בעיניך ונדמה לך שאתה רחוק מאד ממנו זכרונו לברכה על ידי מעשיך, אדרבא, מכל שכן וכל שכן שצריכים לסבול בזיונות ושפיכות דמים כשרוצים להיקרא על שמו זכרונו לברכה. נא בני, זכור אל תשכח בכל עת עוצם החסד והרחמים שחמל עלינו השם יתברך להיות נקרא על שמו זכרונו לברכה אשר לא יספיקו כל ימינו להודות ולהלל על זה!" (עלים לתרופה, מכתב מיום י"ז בתמוז תקצ"ב).

ואדרבא: "כל מה שאני גרוע יותר אצלי חס ושלום, יש לי לשמוח יותר ויותר באמת, על שאף על פי כן אני מתנגד עליו וכו', ואני נקרא על שמו זכרונו לברכה, ובכלל הקיבוץ הקדוש שלו" (עלים לתרופה, מכתב מיום ב' קדושים תר"ד). "שגם אנכי אנכי, שנעשה עמי מה שנעשה, אף על פי כן אני נקרא על שם אור קדוש ונורא כזה" (שם, מכתב מיום הושענא רבא תר"ה).

"ובזה יכול לחזק את עצמו אפילו הקל שבקלים והגרוע שבגרועים, אפילו פושעי ישראל כל זמן ששם ישראל נקרא עליו, יכול לחזק את עצמו ולהחיות את עצמו בזה שעל כל פנים עדיין שם ישראל נקרא עליו שהוא שם ה' כי שמו משותף בשמנו. מכל שכן כשזוכין להתקרב לצדיקים אמיתיים שהם עיקר שם ה', על כן בודאי יש לו לשמוח כל ימיו איך שהוא, מאחר שזכה להיות נקרא שם הצדיקים עליו שהוא עיקר שם ה'" (ליקוטי הלכות, שבת ד, טו).

ועל אחת כמה וכמה, מי שזוכה ללמוד תורתו הקדושה, וללכת בדרכיו הקדושים, ולקיים עצותיו הקדושות - גם אם עדיין רחוקים מהשלימות - אשרי לו ואשרי חלקו!

כי "אפילו אלו שלא זכו להכיר את רבנו זכרונו לברכה בחייו - כשיבואו על קברו הקדוש ויסמכו עליו, וילמדו ספריו הקדושים וירגילו עצמם לילך בדרכיו הקדושים הנאמרים בספריו הקדושים, בודאי יש להם על מה שיסמכו. אשריהם אשרי חלקם, ולא יאשמו כל החוסיים בו, כי כבר גילה דעתו בכמה לשונות בפירוש וברמז, שכל מה שעוסק עמנו אינו בשבילנו לבד, כי אם את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה" (חיי מוהר"ן, רכה).

כלל הדברים: אשריך ואשרינו!

עניינים מאירים וחדושים מזהירים מלוקטים מספרי גדולי הצדיקים ז"ע מתוך רשימותיו של הגר"ם שצמח שליט"א אשר ציין ורשם לפניו לזכרון.

לקט ספריים

פרשת שמות

ולאבד מנער ועד זקן טף ונשים, אף גוג עתיד לומר כן: שוטים היו הראשונים, לא היו יודעים שיש להם פטרון בשמים. אני איני עושה כן, בתחילה אדווג לפטרונם ואחר כך אדווג להם, הדא הוא דכתיב (התילים א, ב, ג) יתיצבו מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד על ה' ועל משיחו. אמר לו הקב"ה: רשע, לי באת להזדווג, חייך שאני עושה עמך מלחמה שנאמר (ישעיה מב, יג) ה' כגיבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה.

אוצר מדרשים מדרש מגילת אסתר עמוד 53-52
עיקר גלות מצרים היה ההתנהלות בטבע והעדר האמונה בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה (שמות ג, יב). בזכות

מצות ובלכתך בדרך

כנגדו כמלוא עיניו

כמלוא עיניו במקום ספק

כתוב בשולחן ערוך (סימן פה) 'לא ילך אדם במבואות המטונפות ויניח ידו על פיו ויקרא קריאת שמע ואפילו אם היה קורא ובא צריך להפסיק כשיגיע למבוי המטונף'. וכתב במשנה ברורה (ס"ב ב) רצונו לומר בתוך ד' אמות ואם הוא לפניו אסור כמלוא עיניו. ע"כ. מתעורר כאן שאלה חשובה: איך אפשר לקיים מצות ובלכתך בדרך, הלא כל הרחובות שלנו מלאים מיכילי אשפה, והרבה פעמים נזרקים לרחוב חיתולי תינוקות ושאר דברים מעופשים, ומחוייב שמירת העיניים אינו משורת הדין לבדוק כל הרחוב כמלוא עיניו, והלא צואה כנגדו אסור אפילו בהרהור כמלוא עיניו (מבואר בביה"ל ריש סימן עט אות ב).

מנהג ישראל לקדש הלבנה ברחוב

נדון כזה כבר עלה על שולחן מלכים לפני כשלוש מאות וחמשים שנה. בשו"ת אדני פז (סימן תכו) כתב שיש מחדשים הרוצים לשנות המנהג שלא לקדש הלבנה ברחוב העיר, באמרם שסתם רחובות אינם נקיים מצואה וצואה לפניו כמלוא עיניו אסור, ואפילו ספק צואה ברחוב אסור, וצריך לבדוק את הרחוב כמלוא עיניו עם נקי מצואה. והוא ז"ל יצא בתקיפות כנגדם, דמנהגן של ישראל תורה היא, ומנהג זה הוא קבוע בכל תפוצות ישראל, וכן נהגו בק"ק גדולים ומפוארים מלאים חכמים וסופרים פולין ואשכנז ומלכם בראשיהם גאוני עולם וחסידים עליון, כולם היו מקדשים הלבנה דוקא ברחובות העיר, ומעיד שם דב"ק פ"פ דמיינן היו מקדשים הלבנה ברחוב שהיה בכלל ספק צואה ולא היו בודקים רק בד' אמות שלהם ולא יותר.

מהפך פניו כלפי מעלה

וביאר שם טעם ההיתר, דאיסור לפניו כמלוא עיניו חוץ מד' אמות אינו רק משום גנאי, ואם מהפך הפנים באופן שלא יוכל לראותו אין בזה גנאי, וכיון דבשעת קידוש לבנה כל העם הופכים פניהם כלפי מעלה כנגד הלבנה אין חשש.

אכן פסקי המשנה ברורה אינם עולים בקנה אחד עם דבריו, כי המשנה ברורה (סימן עה ס"ק ט) פסק על פי דעת רוב האחרונים הדחזת פנים לבד כנגד העיר לא מהני, ורק אם החזיר כל גופו ועומד בצד אחר מהני. ועוד פסק (ביה"ל סימן עט בהקדמה אות א) דהאיסור דלפניו כמלוא עיניו אינו רק משום גנאי אלא מן התורה אסור (דלהרא"ש הוא בכלל חניה, והלרשב"א קאי האיסור דולא יראה גב עם על צואה). ועל פי זה פסק בסימן ע"ט (ס"ה ה) דצריך לזהר מאוד בשעת קידוש לבנה ברחובות שרי"ן שטאק"ן סרוחין נמשכין לאורך הרחוב מצדדין שאפילו הם ברחוק ד"א הרי נמשכין גם מלפניו ואסור כמלוא עיניו, וכל שכן שצריך להרחיק ד"א ממקום שכלה הריח, ומוטב שלא לקדש כלל, עכ"ד.

ברכה כנגד מי נטילה

בשולחן ערוך מבואר שאסור לומר שום דבר שבקדושה כנגד דבר מטונף שריחו רע, אבל כנגד דבר מטונף שאין ריחו רע אין איסור לומר דבר שבקדושה, וכן פסק המשנה ברורה (סימן עו ס"ק ב) שאין צריך להרחיק ממה שהאדם מקיא אף שהוא מאוס. ואם כן לפי זה כל שכן שמותר לברך כנגד מי נטילת ידים שחרית וכנגד מים אחרונים, ויותר מזה מצינו במשנה ברורה (ביה"ל ססי' שלח) שמי נטילת ידים של שחרית ומים אחרונים אינם מוקצה, שהם מים ראויים לשתיה אלא שרוח רעה שורה עליהם.

אכן בכף החיים (סימן קפא ס"ק ח) הביא בשם מוה"ר פלאגי ז"ע שטוב לסלק המים אחרונים קודם ברכת הזמן כדי שלא לברך כנגדם. וכן באורחות רבינו (עמו' פג אות עב) מובא דהגר"י קנייבסקי ז"ל היה נוהג לכסות המים אחרונים בשעת ברכת המזון. ואפשר שאין הטעם משום שאסור לברך נגד דבר המטונף אלא משום שבשעת ברכת המזון צריך שיהא השולחן נקי וראוי לברכה, וכעין שכתב המשנה ברורה (סימן קפ"א ס"ק א) שאין להסיר הפת עד אחר ברכת המזון משום שאין הברכה שורה על דבר ריק אלא כשיש שם דבר, ובבן איש חי (ש"ל אות ד) הוסיף שטעם זה יש לזהר שלא ישאר כלי ריק על השולחן בשעת ברכת המזון, ואם כן הוא הדין שיש להסיר המים האחרונים מעל השולחן.

אמנם כן מצינו להחיד"א בברכי יוסף (סימן ד אות ד) שכתב מנהג החרדים אל דבר ה' שלא לקרות ולברך כנגד מי נטילת ידים שחרית, ושמענו שכך היה נוהג מופת הדור הגאון מוה"ר אבאלעפאי ז"ל. וכן חזר ושנה

אמנם כן מצינו להחיד"א בברכי יוסף (סימן ד אות ד) שכתב מנהג החרדים אל דבר ה' שלא לקרות ולברך כנגד מי נטילת ידים שחרית, ושמענו שכך היה נוהג מופת הדור הגאון מוה"ר אבאלעפאי ז"ל. וכן חזר ושנה

אמנם כן מצינו להחיד"א בברכי יוסף (סימן ד אות ד) שכתב מנהג החרדים אל דבר ה' שלא לקרות ולברך כנגד מי נטילת ידים שחרית, ושמענו שכך היה נוהג מופת הדור הגאון מוה"ר אבאלעפאי ז"ל. וכן חזר ושנה

אמנם כן מצינו להחיד"א בברכי יוסף (סימן ד אות ד) שכתב מנהג החרדים אל דבר ה' שלא לקרות ולברך כנגד מי נטילת ידים שחרית, ושמענו שכך היה נוהג מופת הדור הגאון מוה"ר אבאלעפאי ז"ל. וכן חזר ושנה

אמנם כן מצינו להחיד"א בברכי יוסף (סימן ד אות ד) שכתב מנהג החרדים אל דבר ה' שלא לקרות ולברך כנגד מי נטילת ידים שחרית, ושמענו שכך היה נוהג מופת הדור הגאון מוה"ר אבאלעפאי ז"ל. וכן חזר ושנה

אמנם כן מצינו להחיד"א בברכי יוסף (סימן ד אות ד) שכתב מנהג החרדים אל דבר ה' שלא לקרות ולברך כנגד מי נטילת ידים שחרית, ושמענו שכך היה נוהג מופת הדור הגאון מוה"ר אבאלעפאי ז"ל. וכן חזר ושנה

אמנם כן מצינו להחיד"א בברכי יוסף (סימן ד אות ד) שכתב מנהג החרדים אל דבר ה' שלא לקרות ולברך כנגד מי נטילת ידים שחרית, ושמענו שכך היה נוהג מופת הדור הגאון מוה"ר אבאלעפאי ז"ל. וכן חזר ושנה

ממקום שנפסק הרוח, ואם כל הזבל הוא בתוך המיכל יש להתרחק ד' אמות ממקום שכלה הרוח (משנ"ב סימן עו ס"ק ג נשאר בזה בצ"ע וע"ע בביה"ל ססי' פז ד"א דאי"ל חשוב מכוסה) אבל אין צריך להחמיר בזה כמלוא עיניו (דאין דינו כגרף של רעי עיני סימן פז).

העולה מזה דהולך ברחוב ורוצה לברך או ללמוד יזהר לבדוק שיהא ד' אמותיו נקי, ושללא יאה כנגדו אשפה שבדרך כלל נודף ממנה ריח רע חזק, ויותר מזה אין צריך לבדוק.

לדבר לשון קודש ברחוב

כתב החתם סופר (בהגהותיו לשו"ע סימן פה) אבותינו תיקנו שלא לדבר בלשון קודש, רק בשפת ארמית [ובזמנינו, אידיש], משום שמצוי גילולים ברחוב דדינם צואה, וכתבו הפוסקים (מובא במשנ"ב ס"ק ט) דממדת חסידות יש לזהר שלא לדבר דברי חול בלשון הקודש במקום שאינו נקי. ושמעתי ממו"ח שליט"א שהרה"ק רבי יהודה'לע מדז'יקוב ז"ל לא היה אומר 'גוט שבת' ברחוב, שהיה חושש שלא להזכיר שם 'שבת' במקום שאינו נקי (עיני משנ"ב ס"ק יא).

אכן במקום שידוע שהאשפה שבמקום ההוא ריחו נודף, או בימות הקיץ, או כשיש שביטה ומתקבצים הרבה זבל ברחוב ויש ריח קשה, הרי זה כמוחזק למקום שאינו נקי. ובכהאי גונא יש לבדוק שאם יש זבל בחוץ על הרחוב סביב להמיכל אסור ללמוד כנגדו כמלוא עיניו, וכל שכן שצריך להרחיק ד' אמות

ולפי דברים אלו יתכן דגם המשנה ברורה לא החמיר רק במקום המוחזק למקום שאינו נקי, כמו הרי"ן שטאק"ן, אבל במקום שהוא ספק הגם דעלול להיות שמצוי שם דבר שאינו נקי לא החמיר לבדוק בשיעור כמלוא עיניו, דלהרשב"א כל שאינו רואה אלא מדרבנן וממילא הוי ספק דרבנן (ובדין ספק מי רגלים המבואר בשו"ע סימן עו ס"ז דמותו לקרות כנגדו) ולהרא"ש לא הטריווהו לבדוק, וכמו שהעיד האדני פז שכן המנהג.

וכעין דברים אלו כתב בשו"ת לבושי מרדכי (תניינא סימן צא אות ב) דטעם המנהג להקל בשעת קידוש לבנה הוא, דכיון שאין הרחוב מוחזק בצואה ממש רק בשאר ריח רע דאינו אלא מדרבנן הרי זה ספק דרבנן. ע"כ. ולדבריו אין חיוב לבדוק אפילו בתוך ד' אמות, אכן עיקר סברתו דשאר דברים שריחם רע אינו אסור רק מדרבנן, לאו מילתא פסיקתא היא, דדעת הפרי מגדים (א"א סימן עט ס"ק יב ומש"ל סימן פו ס"ק א) והמשנה ברורה סימן פו ס"ק ג) דאיסורו מן התורה, ודעת האשל אברהם מבוטשאטש (סימן עט ס"ח) דאיסורו מדרבנן.

סתם רחוב שמכבדים אותו

ובשו"ת אדני פז שם הביא עוד טעם להתיר מהנכנסת יחוקאל, דסתם רחוב שמכבדים אותם בכל יום או בכל שבוע הרי זה בחזקת נקי ואין צריך לבדוק, וכן כתב שם בשם מהר"ם חאגיז ז"ל דאין לשנות המנהג, דמלוי הרחובות שלנו שיש אנשים קבועים הממונים לכבדם אין להחמיר בהם מספק, אבל באלו הרי"ן שטאק"ן המוחזקין כודאי צואה ודאי יש לחוש שלא לברך כנגדם.

נמצא לפי זה דברחובות העשויים להתכבד בכל יום אינם מוחזקים כמקום שאינו נקי, וגם אם יקרה לפעמים שימצא חיתול או דבר מעופש באמצע הרחוב יש בזה כמה ספיקות שבא הוא מתנינוק שאינו אוכל כזית בכדי אכילת פרס, ושמא כבר נתייבש, ואין חובה לבדוק לפניו כמלוא עיניו במקום ספק, ודי במה שרואה בד' אמותיו שהוא נקי.

כנגד אשפה

וכנגד אשפה ממש כתב בביאור הלכה (סימן עט בהקדמה אות י) דסתם אשפה אין דינה כריח

מה לכם לדאוג?

ויושב בשמים ישחק למו, והרבה דרכים למקום להפר עצה אויביו, ובמצרים עצמה עמד לישראל בעת צרתם להרבותם ולהפירותם 'ורבו ויעצמו במאד מאד ותמלא הארץ אותם', כמסופר: 'בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים, שהיו הולכות ויולדות בשדה תחת התפוח, שנאמר: 'תחת התפוח עוררתין' וגו', והקב"ה מלקט להן שני עגולין אחד של שמן ואחד של דבש, שנאמר: 'ויניקהו דבש מסלע ושמן' וגו'; וכיון שמכירין בהן מצרים באין להורגן, ונעשה להם נס ונבלעין בקרקע, ומביאין שוורים וחורשין על גבן, שנאמר: 'על גבי חרשו חורשים' וגו', לאחר שהולכין היו מבצבצין ויוצאין כעשב השדה, שנאמר: 'רבה כצמח השדה נתתין'; וכיון שמתגדלין באין עדרים עדרים לבתיהן, שנאמר: 'ותרבי ותגדלי ותבואי בעדי עדים', אל תקרי בעדי עדים אלא בעדי עדרים' (סוטה יא.).

אבל למשה התינוק נעשה נס מיוחד, שהושלך על פני היאור בתיבה קטנה עד שבאה בת פרעה ותחמול עליו ותביאהו לבית פרעה וגידלה אותו שם בניסו ניסים.

והפלא הגדול הוא שהלוא פרעה הרג אלפים ורבות תינוקות, גם מאחיו בני עמו, רק בגלל פחדו מפני משה, וכאן הסכים לגדל את משה עצמו בתוך ביתו. ואין זאת אלא שבאותה שעה שבתיה בת פרעה מצאה את משה היתה מצורעת, וידוע שלמחלה זו אין רפואה ע"פ דרך הטבע, ותיכף שנטלה את משה נתפאה מצרעתה (כמובא בפרקי דר"א פמ"ח), ופחד פרעה שאם יהרגוהו תישאר מצורעת אומללה לכל ימיה, וכמובן שכל אשר לו יתן המלך לרפואת והצלת בתו. ונטלו פרעה וגידל אותו בביתו... ובמקום שמשה יפחד מפרעה - פחד פרעה ממשה... והדברים מפליאים ומדהימים - שהקדוש ברוך הוא הסתירו בחיקו של רודפו ומבקש נפשו הגדול ביותר.

ונשאלת השאלה: מדוע הוצרך הקב"ה לעשות נס מיוחד למשה רבינו, ולמה לא גידל אותו ככל ילדי ישראל תחת התפוח בעצי היער?

אלא שאמר הקב"ה לפרעה: אתה דאגת, והתחכמת והבאת את שלושת היועצים הגדולים ביותר בכל העולם ובכל הדורות, א פיג אין דיין נאז, דו וועסט אים אדעווען, דו וועסט אים קארמינען, דו וועסט אים אויפציקען, בעל כרחך תניקהו ותאכילנו ותגדלנו בעצמך ובתוך ביתך...

וככלותי דבריי נענית לאיש שיחי:

הבן נא, פרעה דאג וכינס את שלושת המומחים הכי גדולים, והקב"ה סידר את הכל כרצונו, ואתה עודך דואג!?

המשך מעמוד א'

אם הפצי חיים אנו ורוצים לצאת מגלות מרה זו, עלינו לפחות לדעת שמי שנופל בבור הזה של רצון להתרחב בעולם הזה הנו משוגע ואף גרוע מכך, כפי שהבאנו לעיל מדברי רבי נתן (מזרח ד, א). מי שחושב שהוא רחמן על עצמו ועל בני ביתו בהמשיכו על עצמו עול זה, הרי שלעולם לא ייצא משם, אבל כשמבינים ששגוען איום תקף אותנו וה'פה רך' מפיל אותנו לבור תחתיות, כי אז צעוק נצעק אל ה' ואז גם נזכה לגאולה מופלאה כפי שאבותינו זכו.

וכך מלמדנו רבי נתן (שם, גילוח ד, ה) על מהותם של ימי השובבים הקדושים בהם אנו עומדים: "שובבים", שבהם נוהגים הכשרים להתענות ולצעוק לה' יתברך, כי **באלו הימים קוראים בתורה בענין גלות מצרים וגאולתם שהיה על ידי צעקה, וכמו כן צריכים עתה בגלות הזה**. וזהו, 'שובו בנים שובבים', שעיקר כל הצרות והגלויות רחמנא לצלן

ר' דוד אחיו של ר' ברוך חתן מוהרנ"ת

ר' דוד היה אחיו של ר' ברוך חתן מוהרנ"ת, וזכה להסתופף פעם בצל מוהרנ"ת ז"ל.

היה זה בשנת תקצ"ה ביום ג' פרשת פנחס, באמצע תבערת מדורת המחולקת על מוהרנ"ת ז"ל, ובאותו זמן נתחתן ר' דוד הנ"ל ובא עם אביו הר"ח ר' שלמה מבראהילו מחותנו של מוהרנ"ת לביתו.

"דיברנו עמו דברי אמת שכלככנו"

וכתב אז מוהרנ"ת וז"ל: "א' מטות מסעי תקצ"ה. אודיע לך בני חביבי קצת אשר עבר עלי מן יום ד' פנחס העבר, אך אני מזהירך ומבקשך לבל תירא ואל תתפחד כלל כי ה' אתנו אל תיראום. ביום ג' וי"ז בתמוז בא לביתי ר' שלמה מבראהילו אביו של חתני ר' ברוך נ"י, והביא עמו בנו ר' דוד שנשא אותו בשבוע העבר **בנעמרו** וכו', ואמרתי מאת ה' היתה זאת, ומהראוי לעשות עוד הפעם שבע ברכות, ומן הסתם דיברנו קצת עם מחותני ועם בנו דברי אמת שכלככנו, וביום ד' הנ"ל כמו ב' שעות סמוך למנחה בהיותי עוסק לדבר מאמרותיו הקדושים עם בני הנעורים ובתוכם גם מחותני הנ"ל, בא ר' שמואל ויינבערג לביתי וכו'" (סי' קצ"א).

ר' דוד צבי בן מוהרנ"ת

ר' דוד צבי בנו של מוהרנ"ת היה תלמיד חכם ולמדן גדול, ונקרא 'דוד צבי', על שם זקנו [אבי אמן] חותנו של מוהרנ"ת, ה"ה הגה"צ רבי דוד צבי הגדול (הער גרויסער רבי דוד צבי), אבדק"ק שאריגראד קרעמיניץ ומאהלוב והגליב.

"יש לי רחמנות עצום עליך בני חביבי"

בקטנותו, בעת שהיה ר' דוד צבי ילד, אירע לו מקרה לא טובה שנפל מהמדרגות ונשבר לו רגלו, ומזה נעשה חיגר רח"ל (שיש"ק ח"ד סי' תש"ד, ושמעתי שאחת השפחות ששימשה בבית מוהרנ"ת חפה אותו ומחמת זה נפל מהמדריגות), ובנוסף על זה היה בעל חטוורת, ולכן עברו עליו הרבה יסורים כל ימי חייו עלי חלד, כמו שמדגיש מוהרנ"ת במכתביו: "**הרחמנות גדול מאד עליו ועליו**" (על"ת סי' רצ"ד). "**יש לי רחמנות עצום עליך בני חביבי**" (סי' תס"ג).

בעל יסורים

הרבה עבר על ר' דוד צבי במשך ימי חייו, כי סבל צער ויסורים מכל צד ומצדי צדדים, וכמה פעמים פקדו אותו חלאים רעים ונאמנים רח"ל. בשנת תר"ד נפטר בנו, ואח"כ נפטרה אשתו (שהיתה בתו של הרבנית מרת דושיאל אשת חבר מוהרנ"ת ז"ל בזו"ש), וככה נשאר אלמן ועני גדול, והתעכב עצמו בבית אביו מוהרנ"ת ז"ל.

ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאד

אמנם מוהרנ"ת ז"ל שהיה רחמן אמתי, והשיג והכיר היטב מצבו של בנו, הרקח לחזקו ולאמצו במשך כל ימי חייו, כתב לו מכתבים ארוכים מלא חיות והתעוררות לעבודת הש"ת, כמו שכתב בעלים לתרופה וז"ל (בסי' ש"ט): "**ואם ראשיתך מצער וכבר עברו עליך יסורים עצומים ובלבולים ורעיונים רבים, אחרימך ישגה מאד בחסדו הגדול בעזה**", רק חזק ואמץ מאד לשימוח המיד ולבטוח בחסדו יתברך שיתהפך הכל לטובה אכ"ר". "ורגליך יעמדו במישור בגשמיות ורוחניות, ותזכה לילך לבית המדרש ולהתפלל שם בכוונה" (סי' תס"א). "**ואני מקוה לה' שיקוים בך והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאד** כי הוא חייך" (סי' תס"ו).